

22. januar 2009

SFT

Kopi til:
Norges vassdrags- og energidirektorat
Olje- og energidepartementet
Miljøverndepartementet

UTTALELSE TIL STATNETTS SØKNAD OM FORLENGELSE AV UTSLIPPSTILLATELSE FOR MOBILE GASSKRAFTVERK PÅ NYHAMNA OG TJELDBERGODDEN

Vi viser til brev fra SFT 2. desember 2008 og oversender med dette vår uttalelse til Statnetts søknad om forlenget utslippstillatelse til mobile gasskraftverk på Nyhamna og Tjeldbergodden. Vi ber også om en utredning av alternativ måte å skaffe reservekraft på gjennom en smart utnyttelse av de eksisterende vannkraftmagasinene i regionen. Dette vil gjøre de mobile gasskraftverkene overflødige. NVE og/eller Statnett kan gjøre en slik utredning.

Innledning

Naturvernforbundet og Natur og Ungdom er fullt klar over at det er en utfordrende kraftsituasjon i Midt-Norge, og at Statnetts ansvar er å garantere forsyningssikkerheten i regionen. Å garantere forsyningssikkerhet er en viktig oppgave. Vi er opptatt av at den mest miljøvennlige løsningen blir valgt. Statnetts løsning med sterkt forurensende mobile gasskraftverk må unngås.

Mobile gasskraftverk er forurensingsbomber

CO₂-utslipp

Dersom Miljøverndepartementet gir utslippstillatelse slik Statnett ber om, vil det medføre utslipp på over 700 000 tonn CO₂ i året. Norge kan ikke tillate slike utslippssøkninger av klimagasser i en tid det er et alvorlig behov for kraftige reduksjoner av utslipp, og i alle fall ikke når andre tiltak kan overflødiggjøre disse utslippene. En slik økning utgjør en nasjonal utslippssøkning på ca. 1,4 prosent. Norge har forpliktet seg til å oppfylle Kyoto-protokollen og må ta store grep for å få ned utslippene, ikke øke dem.

I NVEs vurdering av klimagasskonsekvenser av mobile gasskraftverk står det: "I tillegg er det grunn til å tro at uten reservekraft i tørrår så vil energiformer med betydelig større CO₂-utslipp tas i bruk i betydelig større omfang. Netto CO₂-utslipp i Norge vil dermed kunne bli større uten reservekraft enn ved tilgjengelig reservekraft basert på naturgass."

Hva legger NVE til grunn her? De mobile gasskraftverkene vil slippe ut over 700 gram CO₂ / kWh. Til sammenligning slipper det danske kullkraftverket Nordjyllandsverket ut 551 gram CO₂ / kWh. Norge har mest kraftutveksling med Sverige, og den danske energimiksen består i tillegg til kullkraft av betydelige mengder med vanlig gasskraft med utslipp på rundt 400 gram CO₂ / kWh, oljekraft med utslipp på rundt 500 gram/kWh og vindkraft med tilnærmet null utslipp. Det må vel være mer korrekt å anta at import kraften blir en kraftmiks med utslipp betydelig under 700 gram CO₂ / kWh?

Naturvernforbundet og Natur og Ungdom mener at beslutningsgrunnlaget i denne saken må bli utredet slik at NVE ikke finner det nødvendig å gjette om hvilke konsekvenser vedtaket vil ha.

NO_x-utslipp

Et mobilt gasskraftverk fører også til en betydelig økning i utslipp av NO_x. Utslippene av NO_x fra de mobile gasskraftverkene vil kunne være på over 550 tonn. Til sammenligning vil gasskraftverket på Kårstø slippe ut 150 tonn per år og ha en kraftproduksjon som er 7 ganger høyere. I 2006 var det norske NO_x-utslippet 195 000 tonn, eller 25 prosent over Gøteborg-protokollens forpliktelse for 2010. Gøteborg-protokollens forpliktelse er at Norge ikke har høyere utslipp av NO_x i 2010 enn 156 000 tonn. Det vil si at bare på noen få år må Norge redusere NO_x-utslippene med 39 000 tonn. Ved å tillate en utslippsøkning på 0,28 prosent vil det bli enda vanskeligere å oppfylle våre forpliktelser. Miljøverndepartementet må sørge for at Norge reduserer utslippene av NO_x, ikke øker dem.

Statnetts prognoser har mangler

Elektrisitetsforbruket i Midt-Norge har de senere årene vokst betydelig. Veksten i perioden 2003–2005 har vært på anslagsvis 3,7 TWh, som er en økning på ca. 20 prosent. Dette skyldes i stor grad økningen i Hydros aluminiumsproduksjon på Sunndalsøra. Kraftintensiv industri og treforedling står nå for nærmere 50 prosent av totalforbruket i området. Kraftproduksjonen har økt med ca. 0,5 TWh de to siste årene, underskuddet i området har dermed økt. Kraftlinjenettet er som en følge av dette oppgradert, men nettets kapasitet til å frakte strøm inn til Midt-Norge vil uansett bli høyt utnyttet. Ved lav vannkraftproduksjon kan importkapasiteten bli strukket langt, selv om dette erfaringsmessig er tidspunkt da strømprisene stiger kraftig og mange innfører sparetiltak.

Statnett har i sine presentasjoner av behovet for mobile gasskraftverk og ny overføringslinje fra Fardal til Ørskog argumentert med følgende tall:

Kraftbalansen i Midt-Norge, TWh pr. år (Statnett, 2007)

	2008				2010			
	Normalår		Tørrår		Normalår		Tørrår	
	Moderat forbruk	Høyt forbruk	Moderat forbruk	Høyt forbruk	Moderat forbruk	Høyt forbruk	Moderat forbruk	Høyt forbruk
Vannkraft	12,9	12,9	9,6	9,6	12,9	12,9	9,6	9,6
Vindkraft	0,8	0,8	0,7	0,7	0,8	0,8	0,7	0,7
Varmekraft	0,3	0,3	0,4	0,4	0,3	0,3	0,4	0,4
Sum produksjon	14,0	14,0	10,7	10,7	14,0	14,0	10,7	10,7
Alminnelig forsyning	10,9	10,9	11,1	11,1	11,2	11,2	11,3	11,3
Kraftintensiv industri	10,8	11,9	10,8	11,9	10,9	12,0	10,9	12
Elkjeler	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Sum forbruk, inkl. tap	22,2	23,3	22,4	23,5	22,6	23,7	22,7	23,8
Netto importbehov	8,2	9,3	11,7	12,8	8,6	9,7	12,0	13,1
Anslag importkapasitet	10,0	10,0	10,0	10,0	12,0	12,0	12,0	12
Balanse	1,8	0,7	-1,7	-2,8	3,4	2,3	0,0	-1,1

I denne prognosen legges det ikke opp til produksjonsøkning i regionen, altså et brudd med trend (økning på 0,25 TWh pr. år). Det legges heller ikke opp til at Enovas sparetiltak skal ha noen effekt, til tross for lav befolkningsvekst. Samtidig er det til behandling søknader om bygging av betydelig energiproduksjon basert på vann, fjernvarme og vindkraft i regionen. Med unntak av omsøkte vindkraftutbygginger er det meste av denne produksjonen lønnsom med dagens rammebetingelser. Forbruket i alminnelig forsyning og elkjeler vil dessuten vanligvis være lavere i tørrår, siden det er prisfølsomt forbruk.

Energifrigjøring alternativet

Energisituasjonen i Midt-Norge et klassisk eksempel på at ingen har tatt ansvar for å finne en bærekraftig løsning på energisituasjonen. Den anstrengte energisituasjonen i Midt-Norge er ikke noen overraskelse og kan bli håndtert uten noen vesentlig økning av kraftproduksjon, men med bedre og mer langsiktig energiplanlegging. Et av de viktigste bidragene for å løse energisituasjonen i Midt-Norge er energifrigjøring ved å satse på energieffektiviseringstiltak og overgang fra strøm og fossilt brensel til fornybar varme. Vi vil her vise til vår egen rapport om situasjonen i Midt-Norge.

Energisparing: Eksempler for Midt-Norge

De mobile gasskraftverkene vil kun produsere rundt 1 TWh i året, hvis de kjøres på full kapasitet i fem måneder. Myndighetene bør utrede om energisparing kan være et alternativ slik noen eksempler under viser.

I Midt-Norge (Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag) er det ifølge SSB 267 000 husholdninger.¹ I Trønderlag bruker en husholdning i gjennomsnitt 16 000 kWh elektrisitet i året. Av dette går om lag 60 % til oppvarming og ca. 11 % til belysning². Ifølge SSB brukte 62 prosent av alle husholdninger i Norge elektriske ovner eller varmekabler som hovedoppvarming i i 2004.³

Et avsnitt fra NVEs rapport om varmepumpenes bidrag til redusert energibruk i Norge siteres under:

*"Varmepumpene har i gjennomsnitt spart 5 180 kWh/år per husholdning, og for boligene med luft/luft-varmepumper har den gjennomsnittlige sparingen vært 5 100 kWh/år. Til sammenligning har gjennomsnittlig sparing med pelletskaminer vært 6 920 kWh/år, og med styringssystemer 3 240 kWh/år per husholdning."*⁴

Dette innebærer:

- Hvis en antar at 50 prosent av husholdningene har mulighet til å gå fra elektrisk oppvarming til varmepumpe eller pelletskamin kan det spares:
 - $6000 \text{ kWh}^5 * 267\,000 \text{ husholdninger} * 50\% = 0,496 \text{ TWh} \approx \mathbf{0,5 \text{ TWh}}$
- Hvis en antar at alle husholdningene kan skifte ut alle glødelamper med energisparepærer og med det reduserer strømbehov til belysning med 60 prosent, kan det spares:
 - $0,11 * 16\,000 \text{ kWh} * 267\,000 * 60\% = \mathbf{0,28 \text{ TWh}}$

Disse eksemplene er forenklet men viser at potensialet for strømsparing er stort. Strømspare tiltak må ikke undervurderes og avvises som useriøse. Eksemplene over gir stor grunn til å tro at en seriøs håndtering av strømsparetiltak i regionen vil kunne frigjøre mer enn 0,5 TWh og gjøre de mobile gasskraftverkene unødvendige. Kostnadene ved de mobile gasskraftverkene vil være på over 2 mrd. kroner Alternativ bruk av disse pengene, til for eksempel energisparetiltak, burde vært grundig utredet. I stedet for å kjøpe inn to mobile gasskraftverk til 2,3 mrd. kroner kunne staten delt ut nærmere 8000 kroner til hver husstand i Midt-Norge (Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag) og bedt huseierne bruke pengene på energieffektiviseringstiltak.

¹ <http://www.ssb.no/emner/02/01/fobhushold/tab-2002-09-02-03.html> og <http://www.ssb.no/husenergi/tab-2007-05-23-05.html>

²

http://www.bygningsenergidirektivet.no/modules/module_109/publisher_view_product.asp?iEntityId=8560&noscript=&mid=a1372a1375a

³ <http://www.ssb.no/husenergi/>

⁴ <http://www.nve.no/FileArchive/279/Varmepumpenes%20bidrag.pdf>

⁵ Gjennomsnitt av en innsparing på 5100 kWh og 6900 kWh blir 6000 kWh.

Også i industrien er det store muligheter for energieffektivisering. Ved å gjennomføre tiltak som gjenbruk av spillvarme internt i bedriften, produksjon av elektrisitet fra spillvarme og spillvarme til fjernvarmeanlegg kan det oppnås mye. I tillegg er det også muligheter for gjenvinning av elektrisitet i kraftintensiv industri.

Enova sitter på en unik kompetanse om mange flere energifrigjøringstiltak, kompetanse som myndighetene bør ta i bruk effektivt og vise ansvar i energipolitikken.

Naturvernforbundet har tidligere bedt om at energifrigjøring blir særlig prioritert i regionen. Mange av energifrigjøringstiltakene kunne allerede vært gjennomført. Naturvernforbundet i Møre og Romsdal har laget en rapport om mulige alternativer for å løse kraftsituasjonen i området. Dessverre har det ikke vært noen aktiv respons på Naturvernforbundets innspill. Fra myndighetenes side har det til nå vært lite fokus på muligheter knyttet til energifrigjøring i området.

Er det riktig å subsidiere mobile gasskraftverk?

Mobile gasskraftverk koster mye penger i innkjøp og drift, samtidig som de bare er en kriseløsning. I motsetning til det meste annet i kraftmarkedet er mobile gasskraftverk unntatt fra alle krav om lønnsomhet. Naturvernforbundet mener ressursene som skal benyttes til denne begrensede kraftproduksjonen, heller bør brukes til energieffektivisering og energifrigjøring. Dette gir mer og ren kraft på permanent basis.

Bryter mobile gasskraftverk med våre internasjonale forpliktelser?

Mobile gasskraftverk har lav effektivitet og forurensner mye, sammenlignet med de fleste konkurrerende måter å skaffe tilsvarende mengder energi på. Lovligheten både av forurensningsnivået og statstøtten kan være av interesse å få avklart i forhold til Norges internasjonale forpliktelser. Vi går ut fra at Miljøverndepartementet vil se en utslippstillatelse til mobile gasskraftverk i sammenheng med våre forpliktelser som følger av EUs rådsdirektiv 96/61 EF (IPPC-direktivet).

Det er her et krav i artikkel 9 at "utslippsgrenseverdiene og de tilsvarende parametere og tekniske tiltak [skal] bygge på de beste tilgjengelige teknikker uten at bruk av en særskilt teknikk eller teknologi påbys, og idet det tas hensyn til de aktuelle anleggs tekniske karakteristika, geografiske beliggenhet og de lokale miljøforholdene. I alle tilfeller skal vilkårene for tillatelse inneholde bestemmelser om minimering av langtransportert eller grensekryssende forurensning og sikre et høyt vernnivå for miljøet som helhet." Det er videre et ytterligere krav i artikkel 10: "Dersom en miljøstandard gjør det nødvendig med strengere vilkår enn dem som kan oppnås ved bruk av de beste tilgjengelige teknikker, skal det særlig fastsettes utfyllende vilkår i tillatsen uten at det berører andre tiltak som kan treffes for å oppfylle miljøstandardene."

Etter Naturvernforbundets oppfatning representerer mobile gasskraftverk en teknologi som har for høye utslipp av forurensninger til å være akseptable løsninger. Energieffektiviteten er også uakseptabelt lav, tatt i betraktning at anlegget ikke har gjennomført noen tiltak for å redusere klimagassutslipp. I et anlegg med CO₂-handtering eller som er basert på biodrivstoff er det etter Naturvernforbundets mening mulig å akseptere noe lavere energieffektivitet, men ikke i et rent fossilbasert anlegg. De fossile ressursene må utnyttes maksimalt når de først brukes.

Alternativer med vannkraft

Det har kommet flere initiativ som tidligere ikke er utredet skikkelig av myndighetene i saksbehandlingen. Dette gjelder forslaget om koordinering av magasinkapasitet i eksisterende vasskraftanlegg, et forslag som er kommet fra Statkraft og Tafjord kraftproduksjon. Vi ber derfor om en skikkelig vurdering av alternativet som er kommet fram med koordinering av vannkraftmagasinene i regionen. Poenget må være at man søker å bygge opp magasinene før vinteren, altså at man fullt ut utnytter

importkapasiteten til regionen før vinteren. På den måten sikrer man en bedre dekning av elforbruket i regionen i mer anstrengte perioder av året.

Konsekvenser for kraftsystemet

Det er et paradoks dersom lokalisering av et mobilt gasskraftverk på Tjeldbergodden vil kunne føre til at vindkraft fortrenses til fordel for forurensende gasskraft. Istad Nett har som kraftsystemansvarlig for Møre og Romsdal påpekt i sin høringsuttalelse at innmating av reservekraft på Tjeldbergodden med dagens nettløsning vil kunne blokkere for tilførsler fra Smøla vindkraftverk. Naturvernforbundet og Natur og Ungdom kan ikke se at det er fastsatt vilkår i konsesjonen som sikrer prioritet for fornybar vindkraft framfor fossil gasskraft i ledningsnett. Dette er en ringvirkning fra det mobile gasskraftverket som gjør det ekstra klimafiendtlig. Det må være et mål å sikre lavest mulig forurensning fra drift av et slikt anlegg.

Med hilsen

Lars Haltbrekken
leder
Norges Naturvernforbund

Anne Marte Rognskog
fagmedarbeider
Natur og Ungdom